

Výklad pojmů

Bílé místo – jedná se o posouzení místní dostupnosti sociální služby. Označení bílé místo nese takové území, kde pro danou cílovou skupinu neexistuje žádná vhodná sociální služba, nebo dostupné sociální služby nedokáží potřeby cílové skupiny zabezpečit.

Deinstitucionalizace – je proces, ve kterém dochází k transformaci institucionální (ústavní) péče v péči komunitní. Cílem je zkvalitnit život lidem a umožnit jim žít běžný život srovnatelný se životem jejich vrstevníků. Během deinstitucionalizace dochází k řízenému rušení ústavu a rozvoji komunitních sociálních služeb (ambulantní, terénní a pobytové formy). Výsledná struktura a provoz sociálních služeb jsou primárně orientovány na potřeby uživatelů služeb a jejich sociální začleňování, uživatelé nejsou vystavováni institucionalizaci. (definice dle národní strategie)

Specifická cílová skupina – je taková skupina osob, na jejichž potřeby poskytovatelé ve svých veřejných závazcích nereagují vůbec, nebo minimálně. Jedná se zejména o osoby z cílové skupiny osob se zdravotním postižením v kombinaci s dalším specifickým postižením a specifickými potřebami a oblastmi, které nejsou zabezpečeny, a to konkrétně:

- osoby s kombinovaným postižením (jedná se o kombinaci mentálního postižení s kombinací duševního onemocnění),
- osoby s chronickým duševním onemocněním,
- osoby s poruchou autistického spektra,
- děti se zdravotním postižením ve věku od 0-18 let,
- osoby s organickou poruchou vyvolanou poškozením, nebo úrazy mozku.

Dále jsou to osoby ohrožené sociálním vyloučením, a to konkrétně:

- osoby se závislostí, nebo ohrožené závislostí, jež vyžadující pravidelnou nepřetržitou pomoc jiné osoby.

(výstup z analýz odmítnutých zájemců)

Sociální služba komunitního charakteru – je taková sociální služba, která je zaměřena na řešení nepříznivé sociální situace v přirozeném prostředí člověka. Může být poskytována ambulantní, terénní i pobytovou formou, přičemž každá tato forma je v obci umístěna stejně jako jiné prostory stejného účelu a není soustředěna s ostatními službami stejného charakteru v jednom místě a u ambulantní a pobytové služby je omezena maximálním počtem uživatelů v jednom místě. Sociální služba komunitního charakteru nevyklučuje místně ani způsobem jejího poskytování člověka ze společnosti. Podporuje jej ve využívání běžných zdrojů v okolí a podporuje člověka ve využití všech jeho schopností, které dále rozvíjí, a podporuje jej v navazování a udržování běžných společenských vztahů a rolí.

Společnými znaky sociální služby komunitního charakteru všech forem poskytování je to, že je poskytována důsledně individuálně podle potřeb, přání a aspirací každého z uživatelů, a každým svým prvkem přispívá ke společenskému začlenění, pomáhá uživatelům žít v komunitě běžným způsobem života s právy a povinnostmi, které má každý člověk.

(dle národní strategie)

Komunita – je nejbližší, přirozené, běžné sociální prostředí; zahrnuje rodinu, sousedy, přátele, známé a místa, kde lidé běžně žijí, pracují, vzdělávají se, a realizují běžné sociální aktivity.
(dle národní strategie)

Komunitní péče – je pomoc a podpora poskytovaná lidem v komunitě s využitím sociálních služeb komunitního charakteru, veřejně dostupných služeb a neformální podpory. (dle národní strategie)

Nepříznivá sociální situace – oslabení nebo ztráta schopnosti z důvodu věku, nepříznivého zdravotního stavu, pro krizovou sociální situaci, životní návyky a způsob života vedoucí ke konfliktu se společností, sociálně znevýhodňující prostředí, ohrožení práv a zájmů trestnou činností jiné fyzické osoby nebo z jiných závažných důvodů, řešit vzniklou situaci tak, aby toto řešení podporovalo sociální začlenění a ochranu před sociálním vyloučením.

Nepříznivá sociální situace zahrnuje různé životní situace, ve kterých je osoba ohrožena sociálním vyloučením (tj. může být ohrožena nebo narušena schopnost osoby uspokojovat základní potřeby, žít ve svém běžném prostředí způsobem, který je ve společnosti považován za obvyklý apod.) a nemůže, nebo má oslabenou schopnost (např. z důvodu věku, nepříznivého zdravotního stavu, pro krizovou sociální situaci, životní návyky a způsob života vedoucí ke konfliktu se společností, sociálně znevýhodňující prostředí, ohrožení práv a zájmů trestnou činností jiné fyzické osoby atd.) tuto situaci sama nějakým způsobem řešit.

Nepříznivé sociální situace jsou velmi různorodé a týkají se odlišných oblastí jako např. zdravotní stav, finanční nouze, pracovní či jiné návyky, ztráta bydlení nebo nevyhovující bydlení, ohrožení různými nežádoucími společenskými jevy apod.

Transformace – je změna pobytové služby s ústavním charakterem pro osoby se zdravotním postižením na bydlení a podporu v běžném prostředí. Osoby se zdravotním postižením přecházejí z ústavů do bytů či rodinných domů v běžné zástavbě, a žijí způsobem života, který je obvyklý pro jejich vrstevníky.

Za transformaci je považován i proces snižování kapacity zařízení, či úplné zrušení kapacity zařízení a opuštění prostoru pobytové služby.

Transformační plán – je strategický dokument poskytovatele sociální služby, schválený statutárním orgánem organizace, který popisuje změnu způsobu poskytování pro uživatele stávajících sociálních služeb, které jsou plánovány na základě identifikovaných potřeb.

Ústavní charakter služby – poskytování sociální služby v instituci, která poskytuje uživatelům nepřetržitou péči spojenou s ubytováním, stravováním a dalšími službami nahrazujícími běžný způsob života. Instituce nenaplnuje principy normality, nesměřuje k sociálnímu začleňování a vykazuje ústavní prvky jako např. izolace uživatelů od běžného prostředí na základě společného znaku (např. zdravotní postižení), potlačení individuality člověka, dodržování přesného režimu zařízení.

Způsob poskytování pobytových, či ambulantních sociálních služeb, však může v některých případech sociálnímu začleňování uživatelů bránit a vést k institucionalizaci jejich života. K institucionalizaci dochází, když se souhrn pravidel instituce a očekávaných, či akceptovatelných vzorců chování, stává pro chod služby důležitější, než orientace na individuální potřeby jednotlivců. Instituce pak vytváří na

lidi přímo, či nepřímo tlak, aby se jejich potřeby podřizovaly potřebám institucionálního řádu. Uživatelé takových služeb v důsledku nemají dostatečnou kontrolu nad svými životy a nad rozhodnutími, která se jich týkají.

Uživatel – je osoba, která z důvodů své nepříznivé sociální situace využívá sociální služby na základě uzavřené smlouvy (s výjimkou těch dětí, kterým je sociální služba poskytována na základě rozhodnutí soudu o nařízení ústavní výchovy nebo předběžného opatření).

Velkokapacitní služby – pro účely tohoto strategického dokumentu jsou považovány za velkokapacitní služby pobytové sociální služby s celkovou kapacitou vyšší než 60 lůžek. Po dobu platnosti Střednědobého plánu 2020 – 2022 nebude podporován vznik a rozvoj velkokapacitních pobytových zařízení sociálních služeb, a to konkrétně domovů pro osoby se zdravotním postižením, domovů pro seniory a domovů se zvláštním režimem.

V případě služeb chráněného bydlení pro osoby se zdravotním postižením, budou podporována zařízení, která respektují platná kritéria transformace pro vznik takovýchto zařízení. (Jedná se o kritéria, definovaná v dokumentu "KRITÉRIA SOCIÁLNÍCH SLUŽEB KOMUNITNÍHO CHARAKTERU A KRITÉRIA TRANSFORMACE A DEINSTITUCIONALIZACE, MPSV, 2016".)